

Két évszázad identifikációs diskurzusai a román szellemi életben

Antohei, Sorin: *Imaginaire culturel et réalité politique dans la Roumanie moderne. Le stigmaté et l'utopie. Essais*. Románból fordította Claude Karnoouh, Mona Antohei közreműködésével. L'Harmattan, Párizs, 1999. 307 old.

Sorin Antohei 1984 és 1995 között írott hét tanulmányát tartalmazza a jelen tanulmánykötet, ebből az első hat könyv alakban 1995-ben látott napvilágot románul. A két évvel később publikált hetedik tanulmány kisebb-nagyobb rövidítésekkel már magyar folyóiratokban is megjelent.¹ A most megjelent kötet jelentősége egyrészt abban áll, hogy a már magyarul is olvasható tanulmányoknak a román identitás jellemző diskurzusairól megfogalmazott megállapításait az ezekben található elemzésekre alapozta a szerző, megismerésük tehát e konklúziók tudományos megalapozottságát növeli. Másrészt pedig külön ki kell emelnünk az elemzéseknek önmagukban is meglévő erőnyeit, egyfelől a tartalmi vonatkozások terén – hiszen olyan területekre és párhuzamokra nyújt rálátást, amelyeket a magyar közgondolkodáshoz hasonlóan a magyar társadalomtudományi gondolkodás is alig-alig ismer –, másfelől a módszertant illetően, ami kitűnő példáját nyújtja a nyugati társadalomtudományi modelleket és több diszciplína nézőpontját alkalmazó megközelítések szerencsés párosításának a széleskörű forrásfelhasználáson és a történeti kontextus részletes rekonstrukcióján alapuló elemzéssel. Antohei könyvének éppen ez utóbbi tulajdonságai, annak eredetisége,

ahogyan a szerző megkonstruálja vizsgálódásainak a tárgyát, vezetett arra, hogy – noha nem vagyok a román történelem szakértője – az olvasó figyelmébe ajánlom a kötetet.

Antohei vizsgálata a modernitásnak, a fejlett Nyugat-Európával (illetve ma már az Európán kívüli legfejlettebb országokkal) való folytonos összehasonlításnak és az ezzel együtt járó modernizációs kényszernek a román identitásra, a politikai, társadalmi és kulturális diskurzusra gyakorolt hatására irányul. Könyvében bemutatja a modernitás kihívásaira adott válaszok két irányzatának, a nyugati példákat követő modernizációnak és az autochton fejlődés felmagasztalásának kialakulását, történeti fejlődését és egymáshoz való viszonyukat. A szerző megfogalmazott célja szerint e két interpretációs stratégia feltárásával, hermeneutikai megközelítésével egy olyan harmadik diskurzust kíván létrehozni és megalapozni, amely szakít a román történetírást (és politikai nyelvezetet, közgondolkodást) jellemző, éppen a két elemzett diskurzusban gyökerező felfogással, amely az önmagába zárt nemzeti fejlődést abszolutizálja vagy traumatizálja. Véleménye szerint ennek az alternatív olvasatnak a két másik relativizálására kell épülnie, ami a tudományos kutatás szemszögéből nem jelent mást, mint a hermeneutikai megközelítés alkalmazását, az identitás elemei létrejöttének aprólékos kontextualizációját.

A szerző a múlt század húszas éveitől napjainkig adja a románok és a modernitás viszonyának olvasatát. Elemzéseiben szerencsés módon nem valamiféle elvont románság vagy Románia kerül a vizsgálat középpontjába, hanem a konkrét és a nemzeti identitás kialakulása szempontjából fontos történelmi aktorok, a múlt század húszas-harmincas éveinek értelmiségitől a 48-as nemzedéken, majd Emines-

¹ Egy rövidebb változat megtalálható a *Lettre International* 1997-es téli számában, míg egy bővebb, de a jelen kötetben találhatónál szintén tömörebb verzió a *Korunk* 1999 januári számában jelent meg.

cun át a két világháború közötti periódus és a későbbi időszak meghatározó értelmiségi szereplőig, Cioranig, Noicáig vagy a posztkommunista Románia politikai csoportosulásaiig. Antohi imponáló forrásanyagot mozgat meg, azokat részletes szociolingvisztikai elemzésnek veti alá, kirajzolva a román értelmiség jellemző identifikációs toposzait és ezeknek alakulását, egymáshoz való viszonyát.

Az egyik fontos „közös helye” a románok és a modernség viszonyára adott válaszoknak az utópia, amelynek számos verzióját elemzi a könyv. Az utópiát úgy értelmezi a szerző, mint a történelmen és a földrajzon élősködő jelenséget, amely az előbbinek az idejét erodálja, és megbontja az utóbbi terének koherenciáját. Ez a fajta utópikus gondolkodás a bizonytalanságot, a változást igyekszik kiküszöbölni a történelemből, helyére a „történelmenkívüliség ásványi stabilitását” állítva. Ennek kapcsán sort kerít a szerző a braudel-i hosszú időtartam kritikájára is, mint ami olyan ahistorikus időt hoz létre, amely – Gilles Lapouge szavaival – utópikus idők fossziliáival van telítve, s amit ezáltal csak egy lépés választ el az utópiától. Antohi véleménye szerint ez a fajta utópikus gondolkodás nagyon gyakori a történelem felfogásában, sőt előfordul magában a történetírásban is. Ezzel azonban nem ér véget a történelem és az utópia viszonya, hanem egy következő lépcsőben – bezárva a kört – már az utópia válhat a történelem formálójává, ahogyan azt különösen jellemzőnek tartja a szerző a 19–20. századi Romániára. Tanulmányait olvasva megdöbbentő látni, hogy mennyiféle verziója jöhetett létre az utópiának, s hogy azok jóformán bármilyen eszmerendszerhez, ideológiához kapcsolódhattak a liberalizmustól a konzervatívizmusig, a kommunizmustól a szélsőjobbig. A nyugati világ és a román területek állapota közötti különbség szimbolikus feloldását szolgálta az utópia, akár a múltba, akár a jövőbe helyezték is. Az utópia pedig egyaránt jellemezte és jellemzi a nyugatosítók és az autochtonisták diskurzusát, vagy akár egyetlen embernél is megtalálhatók az e két irányzatra jel-

lemző utópiák, ahogyan az például a 19. század első felének egyik meghatározó román értelmiségijéről, Ion Heliade Radulescuról szóló tanulmányból kiderül.

Antohi tanulmányt szentel a múlt század harmincas éveit román utópistáinak, Fourier követőinek (Heliade, Teodor Diamant), majd a negyvenes évek liberális nemzedékének, Michelet tanítványainak, akiknél a polgári forradalomba vetett utópikus hit párhuzamosan érhető tetten a nemzetről és a népről szóló múltba vetített utópiák kialakulásával. Kísérletet tesz a 48-as román forradalom kapcsán a francia forradalomnak a román értelmiségre gyakorolt hatásának az újraértékelésére. Ehhez módszerként az utópia és a forradalom találkozásának feltárását követi, egyrészt a mentalitásban, másrészt magukban az eseményekben. Rekonstruálja a forradalom során a helyi körülmények és a francia modell közötti folyamatos dialógust, az imitáció, a szerepjáték fontosságát. Kiemeli a forradalmi ideák recepciójának problematikusságát, azt a folyamatot, hogy a román nyelv akkori állapota, illetve a különböző társadalmi rétegek nyelvtudása nyelven belüli fordítást tett szükségessé, s hogy ennek érdekében a forradalmárok hogyan vették igénybe az egyházi nyelvezetet, messianisztikus jelleget adva célkitűzéseiknek.

A kötet negyedik tanulmányában szintén egy kényes pontot, a román értelmiségi kultúrában alapvető fontosságú Eminescu recepcióját veszi górcső alá. Célkitűzése szerint dekonstruálja az „emineskológiai” dogmákat. Elveti a korábbi módszereket, az Eliade által is előszeretettel alkalmazott toposzvizsgálatokat vagy a strukturalista megközelítéseket, amelyek az egyes elemek forrásait, származását vizsgálva éppen az egyéni módosításokkal nem tudtak igazán mit kezdeni, adósak maradtak a kontextualizációval. Ezzel szemben Antohi úgy vizsgálja Eminescunál az utópikus elemeket, hogy a fő témákat és a jellemző megfogalmazásokat egymással hozza összefüggésbe, közöttük keresve a kapcsolódási pontokat, a rendszert, nem pedig az egyes gondolatok eredetében. Ennek alap-

ján Eminescu szövegeiből az utópia számos változatát mutatja be annak ellenére, hogy Eminescu magát az utópia fogalmát mindig negatív értelemben használta. Antohi elemzése során kimutatja Eminescunál az azóta is felbukkanó, a román szociopolitikai diskurzust meghatározó utópiák minden változatát, a regresszív utópiáktól az aranykor mítoszon át az organicizmusig, a társadalomnak élőlényként való felfogásáig és az ebből következő kollektív patológia diskurzusaig. Eminescunál és kortársainál már eltűnik a korábbi nemzedékeknek a radikális modernizációba vetett hite, 1848 kudarca után, önvédelemből, felerősödik a bezárkózás, az idegen, rosszul illeszkedő nyugati modellek elutasítása, kialakul az organikus fejlődésbe vetett hit, és modellként előtérbe kerül a felmagasztosított múlt.

A következő fejezet szélesebb keretbe helyezi a problémát és általánosítja a korábbi fejezetek tanulságait, bemutatva a román szociopolitikai diskurzus születését és az értelmiség szerepének a kialakulását és jellegét a 19. században. Ennek kapcsán Antohi nem elégszik meg a szociopolitikai kifejezések megjelenésének és változatainak dokumentálásával, hanem igyekszik azokat beilleszteni a szélesebb ideológiai, kulturális és történelmi kontextusba; továbbá rekonstruálni azt a folyamatot, amelyben megszületik a társadalmi jelentés, és azt, ahogyan általánosan elfogadott rendszerré válik. Különös jelentőségűnek bizonyult a későbbi román történelemre nézve az, hogy az értelmiség önállóvá válása összekapcsolódott egy messianisztikus küldetésűdat kialakulásával, amely a keresztény gondolkodás, a romantika és a felvilágosodás teóriáinak és a helyi meghatározottságoknak sajátos keverékét alkotta. Az értelmiség társadalmi helyzetét, egzisztenciáját tekintve pedig megállapítja, hogy a nemzeti gondolat lett az az eszköz, amely hosszú távra biztosította az értelmiség problémamentes viszonyát az állammal és a társadalom többi részével.

Az elemzésekből kirajzolódik, hogy az utópia felől közelítve a modern Romániát sokkal inkább a folytonosság jellemzi,

semmint a drasztikus váltások. Ebből a szempontból az államkommunizmus sem tekinthető kivételnek, akár a múlt felhasználását, akár az új embertípus megteremtését hangoztató ideológiát tekintjük. Antohi tanulmányaiból az is világosan kiderül, hogy mennyire közös az eredete a két látszólag homlokegyenest eltérő diskurzusnak, az okcidentalizmusnak és az autochtonizmusnak, hiszen mindkettőnek az eredete önmagán kívül, a nyugati politikai és filozófiai gondolkodásban gyökerezik, csak míg az egyik ezt nyíltan vállalja és követendő példaként meg is nevezi a Nyugatot, addig az önelvűséget hirdető nemzeti irányzat nem tesz mást, mint a nyugat-európai felvilágosodás nemzetfelfogását (elsősorban a közép- és kelet-európai nemzetfelfogást messzemenően meghatározó herderi koncepciót) követi, de eltagadva önmaga előtt származását, s ez a belső ellentmondás mind végtelenebb nyugatellenességbe kergeti.

Az utópia mellett a stigma az a másik alapkategória, amelynek vizsgálatával leírhatónak tartja Antohi a román társadalom identitását, s véleménye szerint a stigmatizáció folyamata részben magyarázatot adhat az utópikus diskurzus létrejöttére. Erről szóló tanulmányát Ciorannak az etnicitásra, saját románságára adott radikális válaszána elemzésére építi. Cioran az önkritikus hozzáállást a végtelenség élezve stigmaként értelmezi saját eredetét, szisztematikusan dekonstruálja a nemzeti mítoszokat. Antohi szerint, aki Cioran szövegeinek részletes elemzésén túl bevonja vizsgálatába a stigmatizálás pszichológiai és társadalompszichológiai modelljeit is, a stigma, a stigmatizálás folyamata és történeti feltárása új utakat jelenthet a modern román történelem interpretációjában. A román/románság addig semleges fogalmának stigmaként való megjelenése szerinte Romániában együtt jár a modernizáció kiváltotta krízisekkel. A folytonos összehasonlítás a Nyugattal a radikális nyugatosítás diskurzusa mellett két alternatív diskurzust termelt ki, egyrészt a nemzeti büszkeséget, másrészt ennek negatív párját, a stigmatizációról szóló dis-

kurzust. A stigmatizáció kapcsán fontos annak a hangsúlyozása, hogy mint az egyéni identitás szintjén, úgy társadalmi szinten is interaktív kapcsolat hozza azt létre. Tehát a Másikkal, jelen esetben a Nyugattal való kapcsolat alapján értelmezhetők csak a román identitásról szóló diskurzusok. Antohi azt is hangsúlyozza, hogy ez a kettős folyamat (a nemzeti-etnikai hovatartozásnak büszkeségként vagy megbélyegzőként való értelmezése) szorosan összekapcsolódik a nemzet német, metafizikai modelljének győzelmével Romániában, szemben a szerződéses típusú francia modellel, mivel az előbbi abszolutizálja a nemzeti identitást és a vele kapcsolatos kérdéseket. A nemzeti közösségnek ez a fajta felfogása vezetett a korábban még a románságon belül is jelentős regionális különbségek eltörléséhez, a nemzetiségek brutális asszimilációjának kísérletéhez és a zsidóság kiirtásához. Ahogyan a könyv utolsó tanulmányában kifejti, a nemzeti identitásnak ezt az abszolutizálását, monolitikus jellegét különösen súlyos problémának tartja a szerző a jelenkori Románia esetében. Az Európához való felzárkózás történelmi esélyét véleménye szerint veszélyezteti, ha Románia ennek az elmáradott ideológiának marad a foglya. A követendő példát a habermas-i „alkotmányhoz való lojalitás” modelljében találja meg, egy olyan politikai identitás felépítésében, amelynek a lehetőségét a románok tragikus módon elmulasztották Nagy-Románia létrejötté után, a két világháború közötti időszakban.

Az utópia tematikájának és a stigmatizálás metódusainak elemzése érdekes megállapításokhoz vezet a tér és az idő szimbolikus megjelenítésével kapcsolatban is. Európának és a fejlettségnek kelet-nyugati tengelyen való elképzelése a felvilágosodás során alakul ki és beépül a román (éppúgy, mint más kelet-közép-európai népek) értelmiség identitásába. A kelet-nyugati összehasonlítás két végpontja között azonban óriási hiátusok tátongnak, a mentális térképeken a fejlett Nyugat és Románia között a semmi terül el. Ez a fajta szimbolikus geográfia persze nem csak román sajátosság. Ezt példázza Antohi a Közép-

Európa fogalom reneszánszának vizsgálataival, annak a folyamatának, mely során a mai Romániának a Nyugattól való kizárása után egy újabb szimbolikus kirekesztés az osztályrésze. Ugyanakkor nemcsak a kirekesztettség jelenik meg a románok geográfiai öntudatában, hanem ennek az ellenkezője is, a kiválasztottságé, amelyet a középpont, a sziget, a negyedik Bizánc képzetei mutatnak az autochtonista diskurzusban. Természetesen nemcsak a földrajzi tér van kitéve utópikus értelmezéseknek, hanem az idő is. Az autochtonizmus időfelfogásai a történelmi idő helyére az önmagába zárt, ciklikus vagy kimerevített idő képzetét helyezik, s különösen jellemzők a múltba vetített, regresszív utópiák. Ennek extrém eseteiként elemzi Antohi a „protokronizmust”, amikor a múlt apoteózisa az elsődlegesség hangsúlyozásában csúcspodik ki (például a román mint az indoeurópai ősnyelv, hogy olyan példát hozunk, melynek magyar verziója is könnyen fellelhető a dilettáns sumerológiában), és az „ukróniát”, amely a „mi lett volna ha...?” ahistorikus társasjátékában vesz elégtételt a múlt vereségeiért.

A tér és az idő szimbolikus felfogásához hasonlítható a román politikai nyelvzetben a kollektív patológia diskurzusa, amely éppúgy uralkodó a nyugatosító, mint az autochtonista beszédmódban. Jellegzetessége, hogy organikus rendszernek fogja fel a társadalmat, medikalizálja a társadalmi stb. problémákat, lehetőség szerint azonnal gyógymódot is ajánlva megoldásukra. Ez a beszédmód is szervesen kapcsolódik az utópia képzetéhez, hiszen egyrészt eltörli a felelősség kérdését, másrészt csodálatos gyógyulással kecsgetti a páciens. Jellemző vonása a kollektív patológia diskurzusának, hogy a másságot betegségként, fogyatékosággként értelmezi, legyen szó akár a Nyugat normalitásához viszonyított román másságról, akár a román normalitáshoz viszonyított etnikai, regionális stb. másságról. Ennek a felfogásnak a következménye az is, hogy a „kommunizmus mint betegség” képzetéből kiindulva lehetetlenné teszi a múlt feldolgozását, beillesztését a nemzet történelmébe.

Egy könyvismertető természetesen nem merítheti ki e tanulmánykötet tematikájának teljes gazdagságát, csupán arra kívánom felhívni ismételten a figyelmet, hogy számos újszerű megközelítése termékenyítőleg hathat a nemzeti identitással, a modernizációval, a tér és az idő szimbolikus reprezentációjával foglalkozó társadalomtudományi kutatásokra, ezen túlmenően pedig számtalan párhuzamra lehetünk figyelmesek a román és a magyar vagy más kelet-közép-európai identitásról szóló diskurzusok között. Negatívumként meg kell azonban említeni, hogy noha a tanulmányok kérdésfeltevése igen hasonló és egymásra épül, a különböző időben készült gondolatmenetek nem mindig illeszkednek

tökéletesen, emiatt előfordulnak tautológiák, szakadások a diagnózisban, amit nem mindig feledtet a megközelítések sokféleségéből fakadó intellektuális élvezet. A nyolcvanas években keletkezett tanulmányok esetében pedig mintha ott kísértene az akkori időszak kettős nyelvezete, a kommunista rendszerre vonatkozó rejtett utalások és végig nem vitt párhuzamok képében, ezeknek dekódolásától pedig remélhetőleg már végkép elszokott az olvasó. A tanulmányoknak egységes könyvvé való átdolgozása azonban minden bizonytalanságot kiküszöbölne ezeket a problémákat.

Krasznai Zoltán

Korall 3–4. 2001. Tavasz–Nyár

Társadalomtörténeti Folyóirat

Emlékezés Dányi Dezsőre (1921–2000)

Iskola: intézmény – esély – érvényesülés

- Sasfi Csaba: Az oktatás társadalomtörténeti megközelítése: négy dunántúli nemesifjú kiművelése a reformkorban
 Keszei András: A kulturális környezettől a társadalmi feltételekig
 Tóth Árpád: A középiskoláztatás stratégiái. A pozsonyi középiskolák társadalomtörténete a 19. század első felében
 Benda Gyula: Kisvárosi társadalom és gimnáziuma. Egy mezővárosi gimnázium helybeli diákjai a 19. század első felében
 Karády Viktor: Magyar kultúrfölény vagy iskolázási deficit? Újabb adatok a honi középiskolások dualizmuskori nemzetiségi összetételéről (1882–1915)
 Lengvári István: A Pécsi Ciszterci Főgimnázium tanulói (1851–1911)
 Kővér György: Keresztutak a gazdasági elitbe
 Kovács I. Gábor: A tudáselit középiskolái. A két világháború közötti tudáselit középszintű iskoláztatása
 Keller Márkus: Két elit-középiskola a Horthy-korban
 Müller Ildikó: A Budapesti Tudományegyetem nőhallgatóságának társadalmi összetétele (1896–1914)
 Gyáni Gábor: Érvék a kettős struktúra elmélete ellen

Német történészek Bourdieu-ről

- Sven Reichardt: Bourdieu történészeknek? Kulturszociológiai ajánlat a társadalomtörténet számára
 Hans-Ulrich Wehler: Pierre Bourdieu. Az életmű magva
 Pozsgai Péter: Kézművesek és kézművescsaládok Tornán a 19. században (II. rész) Kontinuitás, földtulajdon, családi stratégiák
 Takács Károly: Árpád-kori csatornarendszerek kutatása a Rábaközben és a Kárpát-medence egyéb területein (II. rész)

A Korall 3–4. száma május végén jelenik meg.

Megrendelhető a szerkesztőség e-mail címén: korall@mailbox.hu,
 vagy a kiadóhivatalnál: Korall Szerkesztőség – Új Mandátum Lap- és Könyvkiadó
 1134 Budapest, Kassák Lajos u. 9. I/1.

Számunk szerzői

Bódy Zsombor	<i>történész, Miskolci Egyetem</i>
Simone Cinotto	<i>PhD hallgató, Genovai Egyetem, Olaszország</i>
Ari Helo	<i>történész, Tamperei Egyetem, Finnország</i>
Kisantal Tamás	<i>PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem</i>
Kőszeghy Miklós	<i>ókortörténész, Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest</i>
Krasznai Zoltán	<i>PhD hallgató, ELTE, Budapest</i>
Lévai Csaba	<i>történész, Debreceni Egyetem</i>
Patrick McGreevy	<i>kulturális geográfus, Clarion College, Egyesült Államok</i>
Miskolczi Ambrus	<i>történész, ELTE, Budapest</i>
John Saillant	<i>történész, Western Michigan University, Egyesült Államok</i>
Szász Géza	<i>történész, Szegedi Tudományegyetem</i>
Szeberényi Gábor	<i>történész, Pécsi Tudományegyetem</i>
Tóth Ágnes	<i>történész, Szegedi Tudományegyetem</i>
Vajda Zoltán	<i>történész, Szegedi Tudományegyetem</i>
Vida István Kornél	<i>egyetemi hallgató, Debreceni Egyetem</i>
Hayden White	<i>történész, University of California, Santa Cruz, Egyesült Államok</i>

A fordításokat KISANTAL TAMÁS, NOVÁK GYÖRGY, SZEBERÉNYI GÁBOR,
VAJDA ZOLTÁN, VÉKONY ATTILA ÉS VIDA ISTVÁN KORNÉL készítette.

CONTENTS

Essays

- LÉVAI, CSABA
“I tremble for my country when I reflect that God is just”
(Thomas Jefferson and the problem of slavery) 5
- HELO, ARI
Thomas Jefferson’s republicanism and the progressive notion
of history 27
- TÓTH, ÁGNES
The California of dreams in Anglo-American writings in the
first half of the 19th century 40
- SAILLANT, JOHN
“What Terrible Questions We Are Learning to Ask” (Aboli-
tionism, transcendentalism, and modernism in Emerson’s
thought) 58
- VAJDA, ZOLTÁN
Racism and the idea of progress in the political theory of John
C. Calhoun 72
- CINOTTO, SIMONE
“Sunday dinner? You have to be there!” (The social signifi-
cance of food in Italian Harlem, 1920–1940) 87
- KÓSZEGHY, MIKLÓS
The lights of Azekah 104

Theory and method

- KISANTAL, TAMÁS – SZEBERÉNYI, GÁBOR
On Hayden White’s “Advantages and disadvantages” (Narra-
tological challenges in historiography) 116
- WHITE, HAYDEN
The Poetics of History 134

Documents

- VIDA, ISTVÁN KORNÉL
Abraham Lincoln and the issue of slavery 165

Beyond the Borders

- Nature, landscape, culture and progress in modern US history.
Interview with cultural geographer Patrick McGreevy 176

MCGREEVY, PATRICK	
Attending to the void: geography and madness	187
Selected bibliography of Patrick McGreevy	195
Selected bibliography of cultural geography in English from the 1990s	196

Reviews

Historiography — from Voltaire to the Hungarian Jacobines (<i>Penke Olga: Filozofikus világtörténetek és történetfilozófiák. A francia és a magyar felvilágosodás. Budapest, Balassi, 2000.</i>)	
SZÁSZ, GÉZA	199
The first two numbers of a new periodical (<i>Korall. Társadalomtörténeti folyóirat. 1. és 2. szám, 2000.</i>)	
BÓDY, ZSOMBOR	205
The populism of 1848 in the Rumanian principalities (<i>Andreia Roman: Le populisme quarante-huitard dans les Principau- tés Roumaines. Les Éditions de la Fondation Culturelle Roumaine, Bucarest, 1999.</i>)	
MISKOLCZY, AMBRUS	207
Identification discourses of two centuries in Rumanian intel- lectual life (<i>Antohi, Sorin: Imaginaire culturel et réalité politique dans la Rou- manie moderne. Le stigmatte et l'utopie. Essais. Románból fordította Claude Karnoouh, Mona Antohi közreműködésével. L'Harmattan, Párizs, 1999.</i>)	
KRASZNAI, ZOLTÁN	217
<i>Authors</i>	222

Az AETAS történettudományi folyóirat. Megjelenik évente négy alkalommal. Kiadója az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület. A lap főként történeti tárgyú tanulmányokat, forrásokot, kritikákat, ismertetéseket, interjúkat közöl, de szívesen fogad írásokat a társadalomtudományok más ágaiból is.

* * *

Az AETAS megjelenését döntően alapítványi támogatás teszi lehetővé. Az AETAS több vagy akár egy száma is megrendelhető a szerkesztőség címén. A folyóirat előfizetési díja egy évre 1200 Ft. A lap ára egy szám megrendelése esetén 300 Ft+postaköltség, könyvesboltban 370 Ft.

* * *

Az AETAS-t a szerkesztőség terjeszti. A lap megvásárolható:

Budapest: Magiszter Könyvesbolt, V. ker., Városház u. 1.; Balassi Könyvesbolt, II. ker., Margit utca 1-3.; Eötvös Könyvesbolt, V. ker., Kecskeméti u. 2.; Litea Kft., I. ker., Budavár, Hess A. tér 4.; Írók Boltja, Parnasszus Kft., Andrassy út 45.; Atlantisz Könyvesbolt, V. ker., Váci utca; ELTE BTK könyvtár, Piarista köz 1.; Osiris Könyvesbolt, V. ker., Veres Pálné u.

Szeged: Katedrális Bt.: Sík Sándor Könyvesbolt, Oskola u. 27., Könyv- és Jegyzetbolt, Dugonics tér 12.; Egyetemi könyvtár, Petőfi S. sgt.; JGYTF Kiadó Jegyzetbolt, Boldogasszony sgt. 6.; Tolkien Könyvesbolt, Kossuth L. sgt. 1.

Miskolc: Fókusz Könyvesbolt, Pátria üzletház;
Bibliofil Kft., Kazinczy Könyvesbolt, Széchenyi u. 33.
Pécs: JPTE Iskolaszövetkezet Könyvesbolt, Ifjúság út 6.
Szombathely: Berzsenyi Dániel, Tanárképző Főiskola jegyzetboltja
Károli Gáspár tér

* * *

Kiadja az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület

6701 Szeged, Pf. 1179.

Telefon:62/544-000/31-85

e-mail: actas@jate.u-szeged.hu

<http://www.lib.jgytf.u-szeged.hu/actas/>

Felelős kiadó: Deák Ágnes

Olvasószerkesztő: Benkes Réka

Szerkesztőségi titkár: Tóth Klára

Technikai szerkesztő: Petit Irodalmi Stúdió

A borítót tervezte: Szekeres Ferenc

Nyomdai munkálatok: Délmagyarország Könyv-, Lapkiadó
és Nyomdaipari Kft., Szeged.

ISSN 0237-7934 (Nyomtatott)

ISSN 1587-1258 (Online)

Annak érdekében, hogy összeegyeztethessük Jeffersonnak az erkölcsileg elfogadható politikai mintákról vallott felfogását történelemszemléletével, szem előtt kell tartanunk mind a „fejlődés”, mind pedig a „korrupció” fogalmát. A nagy civilizációk hanyatlása a történelem legjellemzőbb vonásai közé tartozott Jefferson számára. [...] Szerinte a korlátok nélküli civilizáció éppen annyira volt csapás az emberiség számára, mint áldás, és ezért kellett a felvilágosodás emberi történelemről vallott nézetében egyedi fogalomként megjelenő fejlődés gondolatát erkölcsileg úgy módosítani, hogy meg lehessen különböztetni az ókori civilizációktól akár a római vagy az inka birodalomról lett legyen szó. Jefferson városi élettel szemben viseltetett jól ismert ellenszenvé, valamint az a tény, hogy az olyan kifejezéseket mint „luxus” és „pénzcsinálás” megvetéssel használta, ennek a szemléletnek a következménye volt. Összefoglalva, Jefferson nézete a történelem irányát illetően egyaránt magában foglalta az optimizmust és az időnkénti pesszimizmust a tekintetben, hogy ő magának milyen tényleges lehetőségei voltak az amerikai nemzet segítésére a fokozatos, általános emberi civilizálódással való lépéstartás érdekében.

Ari Helo tanulmányát számunk 27. oldalán olvashatják.